

Posudek oponentky bakalářské práce

Název práce: *Zkoumání attachmentu metodou AAI*

Autorka práce: *Zuzana Longauerová*

Vedoucí práce: **PhDr. Tereza Soukupová, Ph.D.**

Oponentka práce: **Mgr. Hana Novotná**

Bakalářská práce Zuzany Longauerové se zabývá tématem velmi aktuálním v zahraničí, avšak v kontextu České republiky spíše spadá do oblasti, která až v poslední době začíná vzbuzovat zájem odborníků. Důkazem je vědecká činnost zejména pracovníků Katedry psychologie na FSS MUNI v Brně. Stěžejní metody vyvinuté ke zjišťování typu attachmentu resp. citové vazby prozatím zůstávají v českém prostředí málo dostupné a přirozeným důsledkem je velmi nízký počet realizovaných výzkumů s těmito nástroji. Volbu tématu tedy považuji za aktuální a originální. Domnívám se, že se jedná o oblast s velkou perspektivou nejen v prostředí akademickém, ale také praktickém, tedy při každodenní práci psychologů a psychoterapeutů.

Samotná práce se standardně skládá z části teoretické a empirické. Teoretická část je rozdělena do sedmi kapitol a její celkový rozsah je 36 stran. První kapitola uvádí čtenáře do kontextu tématu, přičemž autorka vysvětluje používanou terminologii a také představuje základní charakteristiky attachmentu a teoretické zakotvení. Druhá a šestá kapitola jsou věnovány původním metodám (ISS a AAI) vytvořeným ke zjišťování attachmentu v dětství a v dospělosti. Třetí kapitola úzce navazující na kapitolu předchozí se věnuje popisu charakteristického chování dětí s jednotlivými typy citových vazeb. Následují kapitoly zaměřené na teorii vnitřních pracovních modelů J. Bowlbyho a charakteristiku attachmentu v dospělosti. Celou teoretickou část uzavírá kapitola zabývající se stavy mysli v dospělosti.

Empirická část navazuje na některá témata nastolená v teoretické části a je kvalitativního charakteru. Metodou sběru dat byl semistrukturovaný rozhovor vycházející z metody AAI. Autorka si za cíl bakalářské práce zvolila kvalitně přeložit AAI a poté interview realizovat s osobami z *klinické* a *neklinické* populace (resp. osobami aktuálně hospitalizovanými na psychiatrickém oddělení přirozeně ve stabilizovaném stavu a osobami v průběhu života nikdy na psychiatrickém oddělení nehospitalizovanými a nevykazujícími psychické obtíže), následně je analyzovat a zjistit, zda-li mezi výzkumnou a kontrolní skupinou budou zaznamenány rozdíly v typu stavu mysli ve vztahu k matce a otci. Autorka k určení stavu mysli použila metodu vytvořenou pro jiný typ rozhovoru (CRI), který není přirozeně s AAI kompatibilní, a proto musela upravit vyhodnocování, což vysvětluje a popisuje. Dochází k závěru, že v jejím výzkumném souboru čítajícím dohromady 8 osob byl zaznamenán rozdíl mezi výzkumnou a kontrolní skupinou v typu vazby, přičemž u kontrolní skupiny výrazně převažoval bezpečný stav mysli k rodičům, zatímco u výzkumné byl výjimkou a nejčastěji byl zjištěn stav mysli nevyřešený/dezorganizovaný.

V diskuzi autorka prezentuje náhled na svou práci, upozorňuje na limity a také diskutuje výsledky svého výzkumu se zahraničními studii a s podobným designem a s výzkumem

Petry Schmiedové (2011). Vzhledem k velikosti vzorku autorka opakovaně upozorňuje na nemožnost generalizace výsledků.

Domnívám se, že teoretická část by zasloužila větší provázanost a smysluplnější volbu, uspořádání a pojmenování kapitol. V této podobě je dle mého názoru spíše nekoncepční, některé části by bylo lepší jen letmo zmínit nebo zcela vynechat (např. kapitola vnitřní pracovní modely), jiné naopak posílit. Čtenář až do diskuze, kdy autorka odkazuje na zahraniční výzkumy, nerozumí důvodu volby výzkumné skupiny, která je do jisté míry nehomogenní, a jejíž charakteristiky a specifika nejsou v teoretické části zmíněny. I přesto považuji teoretickou část za čtivou. Empirická část by dle mého názoru mohla být obohacena o ukázkou přidělování skóre tedy podrobnější analýzu dat, která je součástí přílohy, a obsáhlejší interpretaci dat. Autorka i přes to, že studii považuje za kvalitativní, výsledky výzkumu pouze shrnuje a jsou prezentovány spíše kvantitativně. Jako odvážnou, problematickou a možná až z pohledu vědecké etiky nevhodnou vnímám kombinaci použitých metod AAI a CRI bez absolvování výcvikových kurzů nebo alespoň dohledu supervizora, na čemž autoři metod lpí. Z práce je však zřejmé, že si je autorka tohoto slabého místa vědoma, upozorňuje na něj a podobný postup pro další výzkumy nedoporučuje.

Seznam použité literatury považuji za dostatečný, autorka využívala jak české, tak i zahraniční zdroje. V textu se však objevují nedostatečné či nejasné citace a v některých případech lze obtížně rozlišit, kdy se jedná o domněnky autorky a kdy o poznatky z odborné literatury (str. 14: *„Důkazy naznačují, že většina lidí v období rané dospělosti sice dosahuje nové úrovně autonomie od svých rodičů, ale nadále je k nim citově poutána po zbytek života. Dokonce i po vytvoření trvalé citové vazby a sexuálního pouta s partnerem v dospělosti, ještě pořád většina dospělých občas vyhledává kontakt s rodiči, zejména v době nějaké krize.“*).

Práce je velmi rozsáhlá, čítá 222 stran. Pro příště doporučuji se vyvarovat takovému rozsahu práce v tištěné podobě, přílohy důkladně zvolit a zbylé přiložit pouze v digitální podobě. Po formální stránce práce odpovídá požadavkům, i když jsou přítomny nedostatky, které by bylo vhodné v příštím odborném textu eliminovat. Jedná se zejména o opakovaný výskyt chyb pravopisných (zejména chybné interpunkce) a stylistických. V práci jsem zaznamenala sémanticky nevhodně zvolená slova (str. 18: *„Mezi důležitá jména z hlediska etologie nepochybně patří...“*), používání slov redundantních a taktéž věty neodborně vystavěné (str. 60: *„....., no nasvědčují tomu i ostatní skóre, čili není možné určit jiný sekundární stav mysli.“*) a nelogicky oddělené a vytvořené (str. 18: *„Spíše než ptáci s nedostatkem těchto charakteristik.“*), což má dopad na kontinuitu a kvalitu celého textu. Formálně chybný je také způsob číslování.

Za přínos této práce považuji překlad AAI. Z textu je patrná pozitivní angažovanost autorky pro výzkumný projekt, kterou potvrzuje snaha oslovit fundované osoby okolo AAI, a také snaha přivést do českého prostředí tento v zahraničí používaný a pro zjišťování attachmentu tradiční nástroj. Design výzkumu považuji za zajímavý a výsledky podnětné pro další studie.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě.

Za důležité považuji zodpovězení následujících otázek:

- 1) V jakém případě by studentka dospěla k negativní odpovědi na první výzkumnou otázku, tedy že není možné aplikovat překlad AAI na českou populaci? Jakým způsobem zajistila primární cíl práce, tedy „*kvalitní*“ překlad AAI?
- 2) Existují i jiné studie, které využívají kombinaci metod AAI a CRI obdobně (rozhovor veden dle struktury AAI s výpověďmi vyhodnocovány dle CRI)?
- 3) Z jakého důvodu je důležité zjišťování typu attachmentu?
- 4) Co autorka považuje za největší přínos a slabinu své práce, čeho by se v další práci vyvarovala? Jak by bylo vhodné na výzkum navázat?

Praha, 3. 9. 2013

Mgr. Hana Novotná